

TRANSILVANIA

FÓIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMANĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

NrulŪ 4.

SIBIIŪ, 15 APRILIE 1891.

AnulŪ XXII.

CHARTA LUMII (ORBIS PICTUS) DE CASTORIU, SÉŪ AȘA
NUMITA TABULA PEUTINGERIANA.

TractatŪ istoricŪ, geograficŪ și criticŪ.

(Urmare).

II. Rețéna dela Faliatis spre Sarmategte.

Acésta rețéuă ca și celelalte lipsesce la *Ortelius*; *Reichardus* începe cu dēnsa dela gura rīului *Tierna*, o duce spre nordŪ, trece în valea *Timișului* până dincolo de gura rīului *Bistra*, apoi continuă în apropierea acestui rīu până la satulŪ *Grădiște*, séu *Várhely*, unde se află *Sarmisegethusa*, d'aicea dēnsulŪ o légă cu rețéna diunspre *Ad aquas*, ceea ce însă nu se află indicatŪ pe *tab. peuting.* TotŪ astfelŪ o descrie și *H. Francke*, și „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ apoi după dēnsulŪ urméză *Goosz*, *Spruner*, și *Froehner*; la *Droysen* aflămŪ numai o cale dela *Tierna* spre *Aqua Herculis*, are însă altă rețéuă, care începe la *Drobetae*, o duce apoi pe *Valea Motrului* până la gura acestui rīu, ear d'aci pe rīulŪ *Jiu* în susŪ prin pasulŪ *VulcanŪ* la *Sarmisegethusa*. *Tocilescu* acceptéză părerea lui *Reichardus* și a celorlalți autori, așisderea și *Xenopol*.

Stațiunile sŪntŪ situate ș. a.

Tierna: la *Ortelius* pe malulŪ dreptŪ alŪ unŪ rīu cu numele *Aucha*, unŪ confluentŪ alŪ *Tissei* (?!); la *Reichardus* la gura *Tiernei*, pe malulŪ dreptŪ alŪ acestui rīu și lângă *Dunăre*, totŪ acolo o pune și *H. Francke*, „*Archiv für*

siebenbürgische Landeskunde“ o aşedă o milă geografică spre nordü de *Orşova*, *Goosz* consimte cu *Reichardus*, totü așa și *Spruner*; la *Froehner* lipsesce, se află însă o stațiune *Transtierna*, ceva mai spre nordü de malulü stängü alü *Dunăret*; *Droysen* urmăzä după *Reichardus*, totü astfelü și *Tocilescu* și *Xenopol*.

Ad Mediam: lipsesce la *Ortelius*, *Reichardus* o situézä la gura *Tiernei* în *Belareca*, *H. Francke* o amintesce lângä *Tierna*, „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ o staveresce în loculü băilorü erculane; *Goosz* o pune la *Meadia*, *Spruner* cam totü acolo, *Froehner* ceva mai spre nordü de *Meadia*, la *Droysen* lipsesce, aflämü însă în loculü eï *Aqua Herculis* lângä *Tierna*, probabilü unde se află astädü băile erculane; *Tocilescu* la *Meadia*, *Xenopol* totü acolo.

Praetorio: lipsesce la *Ortelius*, *Reichardus* o pune pe malulü stängü alü riului *Belareca* spre nordü de *Ad Mediam*; *H. Francke* o amintesce totü spre nordü de *Ad Mediam*; „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ o pune în apropiere de satulü *Cornia*; *Goosz* lângä satulü *Plugova*, *Spruner* în spre nordü de *Ad Mediam*, la *Froehner* lipsesce, la *Droysen* încă lipsesce; *Tocilescu* după charta lui *Kieppert* la *Doşmania*, la *Xenopol* lipsesce.

Ad Pannonias: lipsesce la *Ortelius*, *Reichardus* o pune la începutulü văii *Timişului*, *H. Francke* spre nordü de *Praetorio* fără indicarea loculü, „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ la coveiulü văii *Timişului*, *Goosz*, lângä satulü *Teregova*, cam acolo și *Spruner*, la *Froehner* lipsesce; la *Droysen* încă lipsesce; *Tocilescu* o pune apröpe de *Teregova*, *Xenopol* spre nordü de *Ad Mediam* pe malulü stängü alü riului *Belareca*.

Gaganis: lipsesce la *Ortelius*; *Reichardus* o pune în susü de *Pannonias* pe malulü dreptü alü *Timişului*, *H. Francke* în susü de *Pannonias*, „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ lângä unü satü cu numele *Flova* (?);

Goosz o pune lângă *Slatina*, *Spruner* spre nordü de *Pannonias*; la *Froehner* lipsește, la *Droysen* încă lipsește, *Tocilescu* după *Goosz* lângă *Slatina*, *Ukert* la *Ilova* lângă muntele mică, *Xenopol* totü în valea și pe malulü stângü alü rîului *Belareca*.

Masclianis: lipsește la *Ortelius*; „*Reichardus* o pune însusü de *Gaganis* pe malulü dreptü alü *Timișulü*, *H. Francke* consimte cu *Reichardus*, „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ lângă satulü *Chârpa*; *Goosz* în apropierea de turnulü lui *Ovidü*; *Spruner* în nordü de *Gaganis*; la *Froehner* lipsește, la *Droysen* încă lipsește, *Tocilescu* după *Goosz* lângă turnulü lui *Ovidü*, totü cam pe acolo și după *Xenopol*.

Tiviscum: la *Ortelius*, e situată lângă *Tissa*, la gura unü rîu cu numele *Aucha*, la *Reichardus* se află situată spre nordü de *Masclianis*, dincolo de gura *Bistret* pe malulü dreptü alü *Timișulü*, *H. Francke* o pune în unghiulü riu-rilorü *Bistra* și *Timișü*, „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ lângă *Cavaran*, în apropierea acestorü rîuri; *Goosz* la gura rîului *Bistra*, *Spruner* cam totü pe acolo; *Froehner* totü acolo, la *Droysen* totü acolo, *Tocilescu* totü acolo, *Xenopol* totü acolo.

Agnanis: lipsește la *Ortelius*, *Reichardus* o numește *Agnava* și o pune cătră resăritü de *Tiviscum*, pe malulü dreptü alü *Bistret*, *H. Francke* nu o amintese; „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ o scrie *Agnavie* lângă *Carșina* (?), *Goosz* o scrie *Augmonia* și o pune $1\frac{3}{4}$ mile de *Tiviscum*, *Spruner* o pune cam totü pe acolo; la *Froehner* lipsește, la *Droysen* încă lipsește, *Tocilescu* lângă *Ohaba bistra*, *Xenopol* cam totü pe acolo, *Ukert* la *Kercina* (?) séu *Cristea* (?).

Ponte Augusta: lipsește la *Ortelius*, la *Reichardus* se află deja pe valea *Streiulü*, *H. Francke* ȳice că calea dinspre *Tiviscum* se ținea până la o respântiă lângă rîulü *Bistra*, apoi trecea prin munți, mai încolo peste o punte, numită mai

nainte *pons Augusti* ear în urmă *Zeugma*, până la *portă de feră*, așa dară trebuia să fiă totu pe valea *Streiului*; „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ o pune lângă *Bantiari* său lângă *Marga* în apropierea porții de feră, la trecerea peste riulă *Bistra*. Acolo s'arū vedea încă și astăzi ruine de șanțuri și zidiri străvechi, pôte chiar de pe timpul lui *Traiană*; totu lângă *Marga* o pune și *Goosz*, *Spruner* totu cam pe acolo, la *Froehner* lipsesce; la *Droyesen* încă lipsesce; *Tocilescu* lângă *Marga*, *Xenopol* totu cam pe acolo.

Sarmategte: e fără indoelă *Sarmisegethusa*, vechia capitală a *Daciei*. *Ortelius* o numesce *Ulpia Traiana*, col. *Aug. olim Sarmisegethusa*, o situéză lângă „*Sargethia fl. in quo Decebalus rex thesauros suos occultaverat*“ și care riū se vèrsă în „*Rhabon fl. qui et Marisius fl.*...“ *Reichardus* 'i dīce încă *Sarmisegethusa* și o situéză pe malulū stângū alū unū riulețū, probabilū *Streiulū*, apăratū de dinspre nordū de unū altū riulețū, confluentū alū *Streiulū*; *H. Francke* dīce apriatū, că *colonia Sarmisegethusa* era situată la satulū *Várhely*, aprópe de satulū românescū *Grădiște*; „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ o pune lângă satulū românescū *Grădiște*, care ung. se numesce *Várhely*; *Goosz* dīce, că *Sarmisegethusa*, desemnată de *Ptolomeū* ca *residența regală*, după *Dio* arū fi fostū situată lângă riulū *Sargetia*. Dēcă amū lua aceste cuvinte în adevèratulū lorū înțelesū, apoi atuncea nu amū putea înțelege aicea *Streiulū*, precum de comunū s'a cređutū, de óre-ce acestū riū curge celū puținū cu doue mile mai spre resăritū de *Várhely*. În casulū acesta arū fi trebuitū ca riulețulū acela să fiă astfelū numitū, carele curge dispre *Zeican* apoi trece în apropierea ruinelorū dela *Várhely* și în urmă după primirea mai multorū riulețe confluente se varsă lângă *Hategū* în *Streiū*; *Spruner* scrie *Sarmategte* și o pune cam totū pe acolo; *Froehner* 'i dīce *Sarmisegethusa* și o situéză cam totū pe acolo, *Droyesen*: *Sarmisegethusa* totū acolo, *Tocilescu*: *Sarmategte* astăzi

Grădiște ung. *Várhely, Xenopol: Sarmisegethusa totū la Grădiște.*

Hohenhausen în opulū seū: *Alterthümer Daciens I. pag. 25 anulū 1765* descrie *Sarmisegethusa* în următorul modū :

„Traianū s'a resolvatū a zidi pe loculū lagērilor de veră unulū de *évnă*. Elū lāsă să se ridice unū valū de patru stānginī lātime și doi stānginī înāltime, ocolindu'lū cu unū șanțū de cincī stāng. lātime și îngrādinu'lū apoi după usulū romanū cu unū gardū de pari ascuțiți, și umplāndū șanțurile parte cu apele unorū isvōre, cari eșiau în apropierea porții questoriului, parte prin dirigirea riulețului *Obitia*, carele strābātea lagērilū în a treia parte a lātimei sale, și despārția corturile tribunilorū de acelea ale cohortelorū. După aceea lāsă să se traiecteze calea militară în direcțiunea dreaptă, ridicāndu-o de ambele lāturi prin șanțuri, și provedēndu-o cu pavagiū, apoi fortificāndu-o prin antevaluri (*Vorwerke*) și în fine ridicāndū casamate pentru militari în ordinea lorū prescrisă, a cărorū dārimāturi, ca și liniile fundamentale zidite, le-amū pututū să le urmezū din pașū în pașū. După-ce loculū acesta devenise unū asilū sigurū, alergāū îndată locuitorī dela țēră, cari simpatisāū cu Romanī. Traianū acordă celorū apți de resbelū locurile în dreapta afară de lagērilū seū, ear acestia se fortificaū îndată prin tragerea unui zidū pentru apārarea lorū mai ușorā în contra atacurilor trecētoře; ceialaltī 'și zidirā locuințele lorū sub scutulū acestorū ziduri. În urmă lāsă împēratulū să se zidescă piēțele de esercițiu; se vedū și astāđi locurile de raliere și de marșū pentru decuriile, pentru pilani, principes și sagitaires; loculū de tiră, loculū ceva mai înālțatū pentru magistrulū de esercițiu, unū circū de alergare între douē ziduri și ținta alergării, riulețulū, zidulū, valulū, pe carele se făceau esercițiile de asaltū. Tōte aceste obiecte se aflā într'unū patruunghiū regulatū de 200 pași. După-ce în fine se aglomera numărulū dacilorū, cari se supuneaū, ear Traianū se vedea contrinsă prin in-

tențiunile lui să plece d'aci, le designă celorū sosiți unū locū afară de lagărulū seū pentru zidirea caselorū, continuă calea militară mai încolo la țără cătră Ostrovū și aședă pentru scutirea noulū orașū dōue forturi, pe cari apoi le împreună prin o galeriă sigură cu amēndōue forturi ale căii militare. Tōte apoi fură ocupate de veterani; lagărulū însă 'lū lasă în paza, parte a trenulū armatei, parte a coloniștilorū romani, trāmiși acolo de senatū“.

„*Ulpia Traiană* era aședată pe unū șesū, la pōlele munților 'nalți și încungiurați într'unū modū amfiteatralicū de unū lanțū neîntreruptū de deluri mici. Suprafața vāii era întreruptă prin unū riulețū, care 'și aduna apele sale din unele părēuri din munți. Astfelū se pare, că chiar natura arū fi preparatū acestū locū pentru o apaducere artificială și într'adeverū se află aicea urmele unū astfelū de apaductū lângă dārimăturile cetății vechi“.

„Canalurile, prin cari curgea apa, se vedū încă și astăzi în diferite direcțiuni; ear pe zidulū cetății se afla o pētră cu următōrea inscripțiune:

C. MARIVS DRVSVS. C. F. PR. PR. DICTVS. EX. PROVINCIA. DACICA. TRIBVNVS. LATICLAVIALIS. PRAEF. LEG. XIII. G. FONTIVM. AQVARVMQVE. CAELI. TIVM. EX. MONTIBVS. DELABENTIVM. TORRENTI. SVFFLAMEN. HIS. MVRIS. FOSSAQVE. OPPOSVIT. ET. AD. PLANA. PERDVXIT.

„Una dintre ruinele cele mai însemnate a *Ulpiei Traiane* este fără indoelă *Amfiteatrulū*, situatū în partea orașulū dinspre munți. Pavagiulū lui e, ce-i dreptū, acoperitū cu dārimături, depārtāndu-le pe acestea, se vede o colōre roșie, din care causă locuitorulū prostū ține la părerea lui, că aicea arū fi fostū o *măcelarie*, ear colōrea arū deveni dela sângele vitelorū tăiate acolo. Dela acestū amfiteatru se vedū încă și astăzi atātū terasele cele dōue de pāmēntū, cātū și zidurile fundamentate ale rondelilorū și ale boltelorū“.

„O altă inscripțiune mai adauge acestei colonie și numele de metropolă, care numire apoi devine mai adeseori:

IMP. CAES. M. ANTONIO. GORDIANO. PIO. FELICI. AVG. PONTIF. MAX. TRIB. POT. II. COS. P. P. COLONIA. VLPIA. TRAJ. AVG DACIC. SARMIZ. METROP. DICATISSIMA. NVMINI. MAJESTATIQVE. EJVS“.

H. Francke ȃice la pag. 182. că lângă Amfiteatru s'arŭ fi aflatu încă înainte cu vre-o 100 de ani o busta de marmură albă, căreia însă 'i lipsia capulŭ. Turcii trecendu pe acolo aru fi darimat-o, ear apoi remășițele acestei opere de artă le-aru fi adunatŭ unu preotŭ romanu. Capulu bustei s'arŭ fi aflatu la altu locu, i e decoratu cu o cunună de lauri, a semnului de vingere, seu alu Cesariloru, i s'a ziditu asupra uii unei bisericii a *Sf. Petru* din Valea Haegului. *Hohenhausen* crede, că busta acésta aru presenta pe mperatulu *Traianu*, dei barba-i crea aru arata mai multu spre *Hadrianu*. Espresiunea trasuriloru e venerabilă i tradeza unu spiritŭ cugetatoru; 'i lipseste însă espresiunea poetică, care se află pe feele lui *Augustu* i a *Livietu*, ba chiar i pe acelea ale lui *Tiberiu*, *Caligula* i *Claudiu*. Din contra capulŭ bustei posedea trăsurĭ de o fire într'adeveru naturală i pote să fia forte fidelă, nu exprimă însă nicidecum caracterulŭ unui monarchu omnipotentu, seu alu unui campoduce mare i vingetoru.

(Aru fi de doritu să se caute, deca s'aru mai putea da de urma acestei buste de interesŭ istoricu pentru noi. P. B).

III. Reena dela *Egeta* spre *Apula*, etc.

La *Ortelius* lipseste acésta reeua ca i celelalte, la *Reichardus* densa trece dela *Pontes* (*Egeta* lipseste) la *Drubetis* pe valea Motrului, se ine de malulu dreptu alu acestui riu până mai la vale de vărsarea lui în riulu *Gilfil*, 'i ia apoi direciunea spre sud-ostu i ajunge riulu *Aluta* la gura unui confluenta fără nume, de unde se trage cu totulŭ spre sudu până la gura *Alutei* n *Dunare*; d'acea se ine de malulu

stângă ală acestuî fluviu, luându-și direcțiunea spre resărită până dincolo de gura rîului *Novas* de pe malulă dreptă ală *Dunării*, de unde apoi se întorce dreptă spre nordă, earăși cătră rîulă *Aluta*, ținendu-se în direcțiunea acesta pe malulă dreptă ală *Alutei* până la gura unuî rîu, probabilă a *Cibinuluț*, și trecendă în fine peste ună munte ajunge la *Apula*.

H. Francke se exprimă la pag. 149 în următorulă modă : „Cea maiă importantă cale romană pe teritorulă Daciei e aceea care începe dela puntea de pētră a lui *Traiană* la *Gura Alutei* lângă *Gielt*. Ea pōrtă încă d'atuncea esclusivă numelă de „*calea lui Traiană*“ numită încă și astădi astfel de cătră Români, și străbate Valachia pe malulă dreptă ală rîului mergendă în susă spre Transilvania; atinge maiă ântēiă *Antina*, lasă *Bramovanulă* în drēpta, lângă *Oltă*, taie în două șanțulă mare numită și acesta ală *Romaniloră*, se trage prin pasulă turnulă roșu și atinge *Transilvania* ântēiașdată la *Sibiiă*. Că căile romane n'au fostă dâlme sēu șosele, ci zidiri bine lucrate, a căroră cuburi de pētră cioplită erău binecimentate prin ună cementă preparată dintr'ō pētră de tufă, care în curendă petrifică — acesta ne este binecunoscută. Abia lângă mănăstireă *Cozia*, unde *Traiană* cercase a străbate munții petroși, vedendă însă imposibilitateă reușirei, s'a lăsată de acestă întreprindere și s'a apucată de a face ună vadă peste *Oltă*. Abia acolo se maiă vedă remășițe de ună pavagiū cu pētră cubică, cari însă acuma sîntă acoperite cu prafă și cu pămēntă, în câtă numai din susă de *Rîmnicū* apară între munți, unde pavagiulă deja posedă maiă multă pētră decătă pămēntă, precând dela vale de acestă locă ară trebui săpată și curățiță maiă ântēiu, spre a'lă putea cerceta“.

În fine maiă avemă de însemna aici și caleă, care plēcă dela podulă de peste Dunăre lângă *Severină* spre nordă prin pasulă *Vulcană*. Acesta cale e cea maiă puțină conservată și nu e sigură, decă ea se împreună cu caleă cea mare a lui *Traiană* lângă *Sibiiă*, sēu cu caleă de susă de lângă *Sarmisegethusa*.

„*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ reproduce această rețeauă numai în fragmente dubioase; dânsul indică s. e. numai începerea rețelei la *T. Severină*, trăgându-o o cale în susul spre nordul și urmându-o acolo fără nici o observare; începe apoi totu la *Gieți* și la gura Oltului dela Dunăre cu două fracțiuni, cari le împreună mai în susul la *Antina*, punându *Amutrium* în paranthese, d'aci o conduce spre nordul pe malul drept al *Oltului* până aproape de pôlele munților, unde o curmă scriindul d'asupra între paranthese (*Pons Alutae*); în fine mai indică două fragmente de căi la pôlele munților, plecându amândoué dela pasul *Vulcanu* și despărțindu-se spre *sud-vestu* până la unu riu fără nume, ear cealaltă cale spre *sud-ostu*, trecându *Oltul* și apoi mergându earăși spre *nordul* până la unu orașu secul ce va fi fostu, cu numele „*Kinen*“. Altmintrelea castrele și stațiunile, cari se află indicate în *tabula* lui *Castorin* pe această rețeauă, se află în parte situate de alungul *Oltului*, încâtul curge acesta pe teritorul *Transilvaniei*, parte lipsescul cu totul.

Goosz începe și dânsul rețeaua la *T. Severină*, o duce pe valea *Motrului*, o trece peste acestu riu, apoi la gura *Motrului* și peste *Jiulu*, pe care ilu numesce *Aragon*; aicea se împarte drumul, mergându o rețeauă spre *nordul* la *Sarmisegethusa*, ear cealaltă spre *sudul* totu d'alungul *Jiului* până câtră *Craiova*, de unde apoi părăsesce *Jiulu* și se apropie mergându totu spre *apusul* câtră *Oltul*, sfârșindu-se în fine la *Celeț*; d'aicea apucă altă cale spre nordul, se împreună din susul de *Resca*, cu drumul, care vine dela gura *Oltului*, și care dela *Resca* continuă totu spre nordul pe malul drept al *Oltului*, trece la *Călimănesci* pe malul stângul până dincolo de *Kinen*, unde earăși apucă pe malul dreptul și apoi trecându peste riulul *Cibinul* și alte riulețe sosescul în fine la *Apula*.

Spruner urmază cam ca și *Goosz* dela *T. Severină* până la *Celeț*; d'aici însă trece îndată pe malul stângul al *Oltului* și apoi o ia dreptul în susul aproape până la mijlocul

Oltului, trece acolo pe malul drept al acestui riu, și 'și continuă calea totu după *Goosz* până la *Apula*.

Froehner apucă calea dela *T. Severinū* până către gura *Motrului*, d'acolo apoi o ia dreptu în susu prin pasul *Vulcanū* până la *Sarmisegethusa*; altă rețeuă o duce cam totu ca *Spruner* dela *Celci* odată în drepta apoi în stânga, și apoi erăși în drepta *Oltului*, până la *Apula*.

Droysen urmază intru tôte lui *Goosz*, cu acea deosebire însă, că mai esmite încă o rețeuă dela *Pons vetus* d'alungul Oltului pe teritorul Transilvaniei spre resăritu până cam dincolo de Făgărașu, trece apoi pe valea Târnavei și o întorce în direcțiunea vestică până la *Apula*.

Tocilescu ȃice, că tab. peut. este confusă, materialul epigrafic fôrte restrinsu și inscripțiunile aflate nu conținū mai nimicū siguru pentru fixarea vre-unei stațiunii, de aceea nu încape mirarea, decă scriitorii moderni se depărtéză multu unii de alții în identificarea acestei linii etc. apoi citéză pe diferiți scriitori, observându din partea sa o rezervă strictă în ce privesce părerea sa propriă.

Xenopolu pune *Drubetis* lângă Dunăre la *T. Severinū*, apoi trece *Motrulū*, *Jiulū* și trage rețeuă în zic-zacuri spre ostu până ce ajunge Oltulū, de unde apoi o lungesce pe malul drept al acestui riu spre nordu până acolo, unde Oltulū 'și ia o direcțiune ostică, și aci părăsindū acestu fluviu, o trage mai departe spre nordu până la *Apula*.

Trecându acumă la staverirea stațiunilorū, începemū cu *Drubetis*, prima stațiune romană pe teritorul Daciei; la *Ortelius* lipsesce acéstă stațiune, aflămū însă acolo pe malul drept lângă fluviulū *Rhabon*, care se varsă în *Tissa*, o stațiune cu numele *Druphegis*; *Reichardus* pune *Drubetis* ceva mai îndepărtatū de Dunăre la isvorulū unui riu, confluentū alū *Motrului*; *H. Francke* nu o amintesce. „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ o pune în apropierea *Craiovei* lângă *Jiulū*; *Goosz*, o staveresce după o pētră cu inscripțiune aflată la *T. Severinū* care amintesce *res publica mu-*

nicipii Flavii Hadriani Drobeta la anul 145, la *T. Severină*, va să țină lângă podul de piatră al divului Traian. *Spruner* se ține de *Reichardus*, la *Froehner* lipsesce; *Droysen* urmărește cam totu după *Reichardus*, *Tocilescu* la *T. Severină*, *Xenopol* totu acolo.

Amutria: se află la *Ortelius* între riurile *Aluta* și *Tiarantus*, la *Reichardus* acolo, unde se varsă *Motrul* în *Jiul*, *H. Franke* nu o amintesce; „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ dela vale de *Brancovent*; *Goosz* la gura *Motrului*, *Spruner* totu acolo; *Froehner* totu acolo; *Droysen* totu acolo; *Tocilescu* lângă riul *Motru*, *Xenopol* totu lângă riul *Motru*.

Pelendova: lipsesce la *Ortelius*, *Reichardus* o pune lângă *Olt*, dincolo de *Castra Nova*, la *H. Francke* lipsesce; „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ o amintesce, lipsesce însă pe charta acestui op; *Goosz* o pune la *Craiova*, *Spruner* aproape de malul stâng al *Jiului* în sudul *Amutriei*, la *Froehner* lipsesce; *Droysen* totu cam pe acolo însă mai aproape de *Jiul*; *Tocilescu* mai probabilu la *Brădesc*, decâtu la *Craiova* său *Pirlești*; *Xenopol* din susu de gura *Motrului* pe malul stâng al *Jiului*.

Castris novis: lipsesce la *Ortelius*, *Reichardus* o pune lângă *Jiul* între *Amutria* și *Pelendova*, *H. Francke* nu o amintesce, „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ o amintesce, dar n'o staveresce pe charta acludată; *Goosz* o pune aproape de *Căcăleci*, *Spruner* la sudu de *Pelendova* aproape de *Olt*, la *Froehner* lipsesce; la *Droysen* încă lipsesce, *Tocilescu* după *Goosz* la *Căcăleci*, *Xenopol* dela *Pelendova* spre resăritu.

Romula: lipsesce la *Ortelius*, la *Reichardus* se află pe malul stâng al *Dunării*, aproape de gura riului *Novas*, unui confluentu de pe malul drept al *Dunării*; la *Francke* lipsesce. „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ o amintesce fără de a staveri locul pe charta sa; *Goosz* o pune la satul *Recica*, *Spruner* în triumhiul între *Olt* și *Dunăre*,

la *Froehner* lipsesce; *Droysen* lângă *Jiulă*, dela vale de *Pelendova*, *Tocilescu* la *Recica*, *Xenopol* dela *Castra nova* spre nord-est.

Acidava: lipsesce la *Ortelius*; *Reichardus* o pune spre nord-vest de *Romula* (veđi acestă stațiune), *H. Francke* nu o amintesce; „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ o amintesce fără a o staveri pe charta acludată; *Goosz* o pune vis-avis de *Slatina*, la *Spruner* lipsesce; la *Froehner* încă lipsesce, *Droysen* o situează pe malul stâng al *Oltului* spre nord de *Romula*, *Tocilescu* după *Goosz* în fața *Slatinet*, *Xenopol* în sud de *Romula*.

Rusidava: lipsesce la *Ortelius*, *Reichardus* o staveresce la *Ruși-de-vede*, *H. Francke* nu o amintesce; „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ o amintesce, însă fără a o staveri pe charta acludată; *Goosz* o pune mai în sus de *Slatina* la gura riului *Luncavița*, *Spruner* cam pela *Slatina*, la *Froehner* lipsesce, *Droysen* pela *Slatina*, *Tocilescu* după *Goosz* la vărsarea *Luncavețului* în *Olt* mai jos de satul *Slăvitești*, *Xenopol* continuându ziczacurile lui o pune spre nord de *Acidava*.

Ponte Aluti: lipsesce la *Ortelius*, *Reichardus* o pune la *Slatina*, „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ o indică numai pe charta acludată, însă fără de a se exprima decisiv, la *H. Francke* lipsesce. *Goosz* o pune la *Rîmnic*, *Spruner* din sus de *Slatina*, la *Froehner* lipsesce, la *Droysen* așșderea lipsesce, *Tocilescu* lângă *Rîmnicul Vălcii*, *Xenopol* din sus de *Slatina*.

Buridava: lipsesce la *Ortelius*; *Reichardus* o pune din sus de *Slatina* dincolo de *Drăgășant* pe malul stâng al *Oltului*, la *Francke* nu se află amintită. „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ o pune la confinea despre améđădi a *Transilvaniei* la așa numita „*Porta Romanilor*“, unde încă și astăzi s'arū vedea urmele unor ziduri și valuri. *Goosz* e de părere, că s'arū afla pe malul stâng al *Oltului* dincolo de *Călimănesc*, *Spruner* pe malul drept al *Oltului*

la confinea Transilvaniei, la *Froehner* lipsește; totu cam pe acolo o pune și *Droysen*, *Tocilescu* în fața *Calinescilor*, *Kiepert* la *Rîmnicu*, *Xenopol* între *Slatina* și marginea Munteniei.

Castra tragana: lipsește la *Ortelius*; *Reichardus* o pune pe malul stîng al *Oltului* pe la gura riului *Topologu*, la *H. Francke* lipsește, „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ crede că ar fi între *Ghirisleu* și *Săcădate* în Transilvania, *Goosz* o situează nu departe de *Sălătrucu*, unde ține că încă pe timpul resbóelor cu turcii ar fi stat o fortăreță pentru apărarea pasului *Perisianu*; *Spruner* pe malul drept al *Oltului* la *Turnul roșu*, cam totu acolo și *Froehner*, *Droysen* la gura riului *Lotru*, *Tocilescu* după *Goosz* nu departe de *Sălătrucu*, *Xenopol* pe malul drept al *Oltului* pela gura riului *Topologu*.

Arutela: lipsește la *Ortelius*, *Reichardus* o pune la *Rîmnicu*, pe malul stîng al *Oltului*, la *Francke* lipsește, „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ între *Glimboca* și *Colun*, *Goosz* între *Pitești* și *Bratovesct*; *Spruner* la gura *Sibiului*, la *Froehner* lipsește, *Droysen* la *Turnul-roșu*, *Tocilescu* la *Reșinaru*, care până tîrziu în evul mediu 'și-a păstrat vechiul nume de *Ructel*, *Xenopol* la gura riului *Lotru*.

Fretorio: lipsește la *Ortelius*, *Reichardus* o pune pe malul stîng al *Oltului* pe la gura riulețului *Lotru*, la *Francke* lipsește; „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ o aședă aprópe de *Făgărașu*, *Goosz* la *Pórta Romanilor*, *Spruner* cam pe la *Sibiú*, la *Froehner* lipsește, *Droysen* o numește *Pretorio augusta* și o situează pe malul drept al *Térnavel* la *Sighișóra*, *Tocilescu* după *Goosz* la *Pórta Romanilor*, *Tomaschek* la *Cornet*, *Xenopol* la *Turnul roșu*.

Ponte vetere: lipsește la *Ortelius*, *Reichardus* (*Pons Vetus*) o pune pe malul drept al *Oltului* pe la *Cunent*, *H. Francke* nu o amintesc, „*Archiv für siebenbürgische*

Landeskunde“ o pune între Ugra și *Hevisz* dicându că acolo s'arū afla ruinele unui podū de pētră, *Goosz* dincolo de gura riului *Lotriorū*; *Spruner* la *Sēlište*, *Froehner* la gura riului *Sibiiū* (Cibinū), *Droysen* totū acolo; *Tocilescu* după *Goosz* lângă vărsarea *Lotriorului* în *Ottū*, *Xenopol* la gura *Sibiului*, *Tomaschek* la *Cāneni*.

Stenarum: lipsește la *Ortelius*, *Reichardus* o situéză la gura *Sibiului*, *H. Francke* nu o amintescce, „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ crede, că arū fi din josū de *Elisabetopole*; *Goosz* o pune la *Ocna Sibiului* lângă *Riu albū*, la *Spruner* lipsește, la *Froehner* și la *Droysen* încă lipsește, *Tocilescu* o pune la *Ocna*, *Xenopol* la *Sibiiū*.

Cedonis: lipsește la *Ortelius*, *Reichardus* o pune la *Sibiiū*, la *H. Francke* lipsește, „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ o aședă lângă *Mediașū*, *Goosz* lângă *Mercurea*, *Spruner* la *Mercurea*, la *Froehner* lipsește, *Droysen* la *Sibiiū*, *Tocilescu* la *Mercurea*, *Xenopol* la *Sēlište*.

Acidava: la *Ortelius* se află *Argidava* la pólele munților între *Tiarantus* și *Aluta*, *Reichardus* o pune la *Mercurea*, *H. Francke* nu o amintescce, „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“ o pune lângă *Mănăradū*, *Goosz* la gura riului *Secașulū micū*, *Spruner* la *Sebeșulū sāsescū*, cam totū acolo și *Froehner*, la *Droysen* lipsește, *Tocilescu* după *Goosz* la împreunarea micului *Secașū* cu amēndouē *Tērnave*, *Xenopol* la *Sebeșulū sāsescū*.

Apula: la *Ortelius* se află situată cam în centrulū *Daciei* lângă riulū *Rhabon* sēū *Marisius* (*Mureșulū*), la *Reichardus* totū acolo, *H. Francke* o aședă la *Alba-Iulia*, apoi totū acolo și după „*Archiv für siebenbürgische Landeskunde*“, *Goosz* și ceilalți scriitori și chartografi, convenindū toți pentru pozițiunea acestui municipiū la *Alba-Iulia*, o putemū admite și noi.

(Va urma).

P. Broștēniū.

UNŪ MONUMENTŪ ISTORICŪ NEPREȚUITŪ.

Să nu credeți, lectori stimați, că vă pun înaintea vre-o raritate, de pe care ați putea descifra ceva referitor la popoarele primitive: nici ale Indiei, nici ale raiului pământesc, nici ale Nilului, nici ale Americii sudice, nici ale Heladei gigantice, nici ale Romei falnice....; acestă merită să-lu secere archeologii de profesiune. Eū credū că noi nici n'avemū trebuință să alergămū prin lumea largă după cestiuni archeologice, până când la noi acasă nu facemū nici unū pașū, fără să avemū sub picioarele nōstre neperitori tesauri archeologici.

Veniți dar cu mine să călătorimū în aceste țile încântătoare ale primăverei în susū pe valea cea romantică a Mureșului, căci pre lângă frumsețele ce ni-le oferesce natura cea prădătoare, veți avea ocașiune să vedeți unū productū, carele prin vocea sa răgușită va fi în stare de sigurū să bată cu succesū la urechia celui ce va avea darulū să-lū înțelgă!

Colo susū în distanță de vre-o 30 kilometri dela comercialulū și industrialulū orașū Reghinulū săsescū, unde Mureșulū eșă dintre regiunile cele selbaticū-romantice ale Carpaților nord-osticii, pre țermurele dreptū alū acestui riu classicū, se află unū satū neînsemnatū, locuitū aprōpe numai de romāni agricultori și comerciali, și se numesce *Deda*. Dēcă nu alții dar celū puținū unii dintre căletorii, cari 'și caută de de-ale sănătății pre la scaldele cele unice în felulū sēu ale Borsecului, potū face o paușă în acēstă comună și vredniculū parochū localū Leonū Popescu le va sta la dispoșiție, și cu plăcere le va arāta monumentulū, despre care voescū să vă amintescū.

În turnulū modestei biserici romāne ortodoxe orientale se află trei clopote. Celū mai micū nu are mai multū decātū 20 Chilogrami. Căutați bine la dēnsulū și fără de armatură la ochi puteți descifra bine anulū 1151, apoi litera *A*. și o cruce plecată de forma unui *X*. Mie mi-a trasū aten-

țiunea asupra acestui obiectu neprețuibilū fericitulū și de pie memorie *Ioanū Popescu*, repausatulū parochū alū comunei cu veteranulū și binemeritatulū învățătorū pensionatū de acolo *Constantinū Morărianū*. N'amū voitū să credū, cu tóte că nici când nu trăsese-mū la îndoială onorabilitatea acestorū doi bărbați venerabilī; m'am suitū în turnū și amū vedūtu că este așa. Depărtându-me din comună, 'mī făceamū împutări, că óre bine amū vedūtu, orī nu; și la 1889 în Augustū, ducându-me să daū onórea cea din urmă gârbovitei mele mame, care trecuse la cele eterne, fără să-i potū mulțumi cu graiū viū pentru câte a suferitū întru creșterea mea, atunci spre a'mī linisci consciința, me mai suiī odată în turnū și cu ochiū pătrunđătorū cetiī pre amintitulū clopoțelū crepatū deja: „1151..... A..... X“.

În fața unui omū nepricepătorū atari lucruri sūntū indiferente; dar cine cunósce însemnătatea anticităților, acela nu póte remânea făcându, ba! e datorū să alarmeze lumea cea înțelegétore, ca astfelū fenicele celū mortū să se creeze din propria sa cenușă. Amū cercatū pre la bētraniī din comună, și totū ce amū aflatū pozitivū referitorū la originea aceluī monumentū este, că aceluī clopotū s'a adusū la biserica cea vechiă (ce esista înainte de anulū 1842 la póla cimiteriului) *dela mănăstire*. Despre mănăstirea Deđii a raportatū fericitulū metropolitū Br. de Șaguna în istoria bisericescă, după cum Pa informatū fie iertatulū parochū Ioanū Popescu. Mănăstirea s'a aflatū pe valea cea romantică a riuulețului Bistra și s'a dărímatū sigurū pe timpulū prigonirilorū religiozitate pornite asupra bisericei române din partea catolicismului apusenū și din partea calvinismului, căci sciutū este, că principii Transilvaniei aparțineau la religiunea calvină. Nici în istoria bisericescă mai susū pomenitā, nici în alte locuri competente n'amū aflatū nimicū referitorū la originea mănăstirei. M'amū întorsū darā la tradițiune și amū ascultatū poporulū de prin prejurū, decă nu mă potū înțelege cu stāncile cele mute, cari stāi și acum în preajma mănăstirei, ca

și cum nu mâna cea necalculătoare a naturii, ci spiritul celui
 mesteșugitor al omului le-ar fi așezat acolo, bună oră ca
 și Egiptenii obeliscii și piramidele lor. Dela popor înșă
 amă auditu puțin, nisce tradițiunii obscure și apröpe neîn-
 țelese despre unü *Troianü* (de sigurü că va fi numele lui
 Traianü împëratulü) și despre *Stefanü Vodă*. Istoriculü nostru
 Laurianü în opulü sêu „Istoria Românilorü“ amintese despre
 drumurile de țară ale Daciei, și între acele unulü este, carele
 împreună Ardealulü cu Moldova pre valea cea încântătoare a
 Murșului. Când s'aü măsuratü äntëia oră oștirile romane
 cu ale Dacilorü la Cristurulü de câmpie, cu bună sémă vorü
 fi observatü învingëtorii, că regiunea nord-ostică a Ardélului
 meritä sä fiä consideratä din punctü de vedere strategicü
per eminentiam, și de aceea încă de pe atunci se vorü fi
 îngrijitü, ca sä pôtä comunica între sine câtü mai ușorü
 ținuturile interne cu părțile păduröse, așa darä vorü fi așternutü
 calea, despre care face poporulü pomenire până ađi. Și când
 considerämü abundența pietrilorü de prin acele regiuni, pu-
 temü afirma fără de scrupulü, că Romaniü cei atâtü de iscu-
 siți întru organizare, vorü fi clăditü în faptä drumü, carele
 este destoinicü sä înfrunte chiar și cerbicia vécurilorü.
 Între împregiurări normale, comunicațiunea se conservä chiar
 prin îngrijirea poporului; dar când se ivescü timpuri vitrege
 atunci cu dintele timpului consumä chiar și omulü din pres-
 tațiunile antecesorilorü. Aü nu ne spune cronicarulü, cum
 de altmintrea vestitulü împëratü Adrianü . . . din jalsiä căträ
 gloria lui Traianü, a nimicitü podulü de preste Dunäre? . . .
 După strämutarea legiunilorü romane atare colonie de sigurü
 se va fi simțitü bine prin acele ținuturi încântătoare și destulü
 de scutită de asupritorii nenumerați, căci la vestü, nordü și
 ostü era bine fortificatä de însäși puternica naturä, ear la
 sudü s'a scutitü pre sine parte prin negligarea călei lui Traianü,
 parte prin părăsirea multorü ținuturi.

Înfătoșându-ne lucrulü astfelü, ne putemü esplica originea
 clopotului din cestiune ca și o reliquie de vre-o 800 de ani

aşa, că în regiunile acele a trăit o colonie română, care descindea dela adevăratele colonii romane. Şi fiind-că istoria bisericească ne învătă că Românii au trecut în Dacia ca creştini, nu e greu a înţelege că aceşti români creştini şi-au păstrat, pre lângă limbă şi datini, chiar şi religiunea strămoşescă, şi de aici apoi ar fi posibilu să esplicăm că clopotul din cestiune a fost vărsat în anul susu amintit. Istoria profană ne arată că pre timpurile acele trecură prin țara noastră Germanii şi Francesii ca expedițiune cruciată contra Turcilor, şi că totu pe atunci se amestecară mai ântăiu Bisantinii în afaceri interne de ale țeriloru noastre. De cumva n'ar fi esistat popore creştine de ritulü orientalü, cu anevoie am fi în stare să aflăm causa suficientă, pentru care să se fi simțit îndemnați Bisantinii a se amesteca în afaceri de ale țerei noastre. Verosimil dară că poporele de prin Ardélü, mai alesu din părțile nordostice, au fostu români de religiunea ortodoxă orietală şi ca atari voru fi avut templele lorü, aşa dară şi clopotele lorü. Întru acastă credință ne întăresce şi următorul cântecü poporalü, pre care l'am auditü ântăia oră dela fiă iertată mama-mea, care l'a auditü în flórea etății sale dela fratele seu Văsilica, ce era să se facă teologü, de nu devenia pradă unui morbü neacceptatü. Êtä cânteculü!

Prin poiana înverdită
 Şi cu florî împodobită,
 Cine Dómne o să fie
 Cu așa mândră solie?
 Este Domnulü Stefanü Voda
 Ce vine dela Moldova!
 Ține-lü Dómne multü şi bine
 Cu toți cei de p'ângă sine,
 Că de când vine la noi
 N'avemü atâté nevoi!

Originea acestui cântecü poporalü o aflăm în relațiunile ce sustau pre timpurile seculului XIII, XIV şi XV între Ungaria şi Moldova. Persecuțiunile catholicilorü apusenii contra orientalilorü datéză încă de pre atunci. Radulü Negru nu a

părăsiti țara Făgărașului din alte motive, fără numai din cauze de proselitism. Când Ludovicu, falnicul nostru rege, s'a reîntorsu dela Aversa, unde se dusesse ca să resbune mórtea fratelui său Andreiū, nu mai aflate în frumoșa Marmatie pre șoimaniī seī, cari cu Dragoșū în frunte sciau înfrēna pe Leahulū celū cutezătorū. Și óre nu proselitismulū apusēnū a forțatū pre o parte din Romāniī Marmaroșeniī să-și caute patriā nouă?! Da! Romānulū 'și iubesse cu ardóre atātū legea, câtū și limba sa; și când e vorba să se atingă dușmanulū celū îndrāsnețū de una seū de alta, atunci nu se mire, decā înainte de a-și ajunge scopulū va trebui să trecā preste multe miī de cadavre de viteji!

Multe vorū fi avutū să îndure protostrābuniī nostri, pentru ca să-și apere credința lorū strāmoșescā, dórā mai multe și mai grele asupraī, decātū cele de pre timpulū nāvālırilorū barbare! Dar Dumneđeulū celū viū alū nostru l'a mātuitū pre Romānū din tóte ispitirile vicleanului, și în butulū tuturorū uneltirilorū meștesugite ale reū voitorilorū, l'a conservatū ca să fiā propagătorulū ideilorū märețe din nēmū în nēmū.

Nu ținū să fiā dreptū-aceea vre-o judecatā forțatā, că Stefanū Voda „principele regilorū“ dupā cum 'lū numesse papa Romei Sixtū IV, împācāndu-se cu Mateiū Corvinulū și primindū dela acesta dreptū semnū de împācāuire castelele din Ardélū „Ciceū și Cetate de baltā“ mai de multe orī va fi întreprinsū din Suceava escursiuni — bunā órā de vēnatū — până la unulū seū celalaltū dintre posesiunile sale! La Bălcescu aflāmū, că Stefanū Voda avea datina cea nobilā, că de câte orī finia victoriosū câte unū resboiū, da laudā lui Dumneđeū prin aceea, că zidia câte o mânăstire. Și de nu mă înșelū, elū a domnitū 47 ani și a întemeiatū 42 de mânăstiri. Acum decā despre întemeierea mânăstirei dela Deda n'avemū nici o urmă pozitivā, óre este forțatū lucru a admite că acestū principe nobilū o a înființatū, dupā ce calea cea mai óblā și mai comódā între Suceava și Ciceū trebuia să conducā nesmintitū

pre la gura Murășului, adecă prin locul unde se vedu și astăzi ruinele mănăstirei? Da! Eă țină, că pe locul unde se află acele ruine, a fostă mănăstire și împrejură ună sată frumosă numită *Bistra ori Bistrițiora*, ce data încă din timpurile descălecărei coloniilor romane în Dacia. În satulă acela a fostă biserică română, care în decursulă vécuriloră se va fi ruinată; și pe când trecu Stefană Vodă la Ciceu, i-se va fi făcută milă de poporă și va fi lăsată să se clădescă biserică nouă, mănăstire, după cum avea densusulă datină. Clopotulă dela biserică Bistreniloră 'lă-va fi pusă în turnulă mănăstirei, ear apoi după dărimarea mănăstirei pe la finea seclului XVIII clopotulă va fi ajunsă în posesiunea nouă înființatei comune Deda, ce se află cam 10 chm. departe de ruinele mănăstirei.

Nu voiesc să obtrudă nimenui acéstă părere a mea individuală față de originea acelu clopot; voesc prin acésta numai să prepară ună felă de modă de gândire asupra aceste reliqui ca cineva măi competentă de câtă mine să-și facă óreși cum obiectă de predilecțiune din acéstă tesaură întru adevără neprețuibilă, carele, opineză eă, că va să verse multă lumină asupra multă combătutei năstre existențe continue în țerile, ce odinióră aă formată Dacia lui Traiană!

Atragă deci prin acésta atențiunea competențiloră nostri archeologi asupra acelu clopot, după care vénéză acum de ună șiră lungă de ani familia bar. K....., ca nu cumva să se dăcă óre-când, că eă ca și fiă ală acelei comune, n'amă sciută apreția ună clenodiă atâtă de valorosă!

Teodoră Ceantea.

STUDIU FILOLOGICŪ.

Cuvinte comune, purcese din rădăcina cac.

În lucrarea despre Caucaľandă amă arătată că o rădăcină trebuie scrutată sematologică, adecă: după înțelesură și că aceste trebuiesc clasificate etc. În clasa primă amă pusă *cac* cu înțelesulă de *munte*, și de conceptulă acesta se țină cele înșirate sub a) sino-

nimele: stâncă, pîtră, délû, colnicû, movilă, dălmă, dâmpû, pentrucă aceste tôte staû mai înalte désupra feței pămîntului. În numirile geografice ce le-amû înșiratu în numerû destulû de mare, sperû că se va primi de doveditû aceea, ce amû vrutû să arătû.

Aci amû să continuezû cuvintele comune, purcese din rădăcina *cac*.

A) *Cac* însémnă totû ce e mai désupra unû objectû, și totû objectulû ce e rădicatû désupra feței pămîntului.

Kakud, în sanscrita, vîrfû, creștetû, kakudmant, scrt. vîrfû de munte, créstă de munte. Cacumen, în latina, vîrfû de munte, de arbore, de casă etc. cacume în italiana. Cacumen purcede din rădăcina *cac* și sufixulû *men*, decî *caemen*, însă pentru eufoniă a întratû *u* între rădăcină și sufixû. În italiana a cădutû *n* ca și la noi din lumen, culmen, lume culme. Cocuzzo și Cucuzzo it. Coqote sp. *Cócăță* rom. atăta câtû cacumen. În sanscrita vîdurămû *kak* — *ud*, (*ad* = *da*, *fa*, *sa*, *za*) în locû de *Kakda*, dar eară pentru eufoniă *da* s'a schimbatû în *ad* = *ud* și acésta e cauza și în formele romanice citate. ¹⁾

Cocagnia și Cuccagnia it. Cocagne fr. Cucana span. dar de origine italiană. În Neapole s'a rădicatû unû felû de piramidă făcută cu stelagiuri și în aceste se băgaû plăcinte, fripturi și beuturi, apoi se învita poporulû, ca să se ospeteze. Acésta festivitate a Neapolitanilorû se ținea la capetulû carnevalului și pe spesele regelû. De aci s'a formatû la francezi pays de Cocagne, pămîntulû seû țara Cocania, o țară ideală, unû eldorado, în care ómenii trăiescû bine, unde staû mîncările gata. Și la noi se aude de o țară „unde staû plăcintele și puî fripți pe garduri“, unde ómenii trăiescû lumea albă.

Cocaia la români, anume în Lipova până nu era punte peste Murêșû și trecéu cu brodulû (unû felû de luntre lată și pătrată), în mijloculû Murêșului s'a bătutû unû stêlpû mare, de acesta, anume de unû grumazû alû stêlpului s'a legatû pălămariulû (funea grósă), de care se acăța luntrea. Acestû stêlpû naltû din Mureșû se numia Cocaia. Cocaia vine din o formă orî Cocalia orî Cocania, pentrucă în limba nóstră *l* și *n* dintre vocale adeseori se înmóia în *z*. Cocagnia din Italia cu Cocaia din Lipova sîntû de unû conceptû.

¹⁾ Ámblândû în cause urbariale prin păduri și déluri, mai multe locuri se numiau „la cócă“ și mi s'a spusû, că cóca e colo susû în délû; așa dară la vîrfû, la creștetû, la spate de délû. Între localitățile din România se află trei: Coca, cociu, munte.

Kaukalion gr. unŭ idolŭ, o statuă de mărimea unui omŭ, séu și mai mare. Kakala gr. la Hessechiu, însemnă zidŭ, ce asemenea are conceptulŭ de înaltŭ; dar *al* în aceste cuvinte însemnă: înaltŭ.

Cucumella, la Etruscŭ în Italia, a însemnatŭ, dâmpulŭ de mormântŭ. Ciocla rom. unŭ brațŭ, o grămadă de fânŭ, de lemne etc.

Din *Cac* = înaltŭ, rădicatŭ s'a formatŭ: *Κοξεύω* gr. (Cohetio) eŭ rădicŭ, eŭ înaltŭ; séu mă rădicŭ, mă înaltŭ. Asemene din *Cac* la noi: eŭ *cucuiŭ* pe cineva, séu mă *cucuiŭ*, adecă: me suiŭ, mă rădicŭ. Copilulŭ s'a cucuitŭ în vârfulŭ nucului; mama a cucuitŭ copilulŭ pe scară etc. Din *rad*, ce însemnă: munte, înaltŭ etc. e la noi: *răd-icŭ* (*ic* = *ig* e latinulŭ *ago*, facŭ; hornulŭ fumegă = face fumŭ). A cucui în altŭ înțelesŭ însemnă: a adormi, a fi somnoroșŭ; aci e înțelesŭ contrariulŭ de conceptulŭ: *naltŭ*, pentrucă a adormi are conceptulŭ de a aplecă capulŭ în josŭ. *Cucuișŭ* rom. locŭ înaltŭ pe delŭ, în arbore etc. Nu te poți sui pe delŭ de atâta cucuișŭ.

B) *Cac*- însemnă urieșŭ etc.

Ce în natură e mai înaltŭ, adecă munte, delŭ, se personifică de omŭ urieșŭ, adecă omulŭ, carele *după trupŭ* e mai mare, mai înaltŭ.

Urieșii, cari se amintescŭ în povești și în mitologii, nu au esistatŭ, ei sântŭ numai nesece personificațiuni mitice, sântŭ din începutulŭ unui cultŭ divinŭ a stării primitive a genului omenescŭ.

a) *omulŭ, carele după trupŭ e mai mare*. Muntele *Caucasus* s'a personificatŭ de urieșŭ. La Cedrenŭ muntele Caucasŭ e închipuitŭ mitologic ca unŭ urieșŭ și ȃice: „Acela (Thurus) pe Caucasŭ, omŭ puternicŭ și de viță de urieșŭ, atacându-lŭ cu resboiŭ, l'a învinsŭ și ucisŭ”.²⁾ Dar cine-ŭ Thurus? Acesta e altŭ munte în Asia mică, e Thaurus (și Antithaurus). Numele Caucasus stă din *Cauca*, munte și din *as* (= *az*), ce purcede din celticulŭ *as* = *aïs* (în altă formă *aith* = *at*) și însemnă terenŭ; *os* gr. *us* latinŭ din numele Caucas-*us* e de prisosință pentru de a însemna munte séu terenŭ de munte; dar atunci când Caucasus e personificațiune, *os* orŭ *us* e de lipsă, pentrucă însemnă: omŭ, fință, locuitorŭ; decŭ Caucasus ca urieșŭ însemnă: omŭ din terenŭ de munte. Thurus eară e urieșŭ, eară e personificațiune mitologică, carele a învinsŭ pe urieșulŭ Caucasŭ. Thur purcede din *dar* (*tur*) munte și *us*, omŭ. Firesce, că urieșii Caucasus și Thurus nu au esistatŭ, decâtŭ în

²⁾ Cedrenus I. 30 Is (Thurus) Caucasum potentem hominem, gigantigenam aggressum bello vicit et occidit.

închipuirile popórelor, dar acésta închipuire adeseorî 'și are basa sa în istoria antică a popórelor, când un popor (p. e. din Thaurus) a învins alt popor (p. e. din Caucasus); séu s'a învins prin cultul divin, și astfel urieșii sînt și personificațiuni de popóre.

Cacus urieșu în Roma. La picióarele muntelui Aventin în Roma a fost o peșteră unde a trăit *Cacus* și sora sa *Caca*. *Cacus* a furat vitele lui *Hercules*, dar sora s'a l'a trădat și *Hercules* cu busduganul a ucis pe *Cacus*.³⁾ Aci asemenea cultul grec a învins pe cel roman vechiu.

Caco, la Spaniolî, lotru iclénu; *Chocho*, sp. o ființă fabulosă, cu care se sparie copiii, decî eară un urieșu.

Ciclopîi (*Kyklopes*) sînt urieși, după mithologiă fiîi lui *Uranu* și a *Gaei*; după *Homeru* sînt urieși cu un ochiu în frunte și reprezentantele lor e *Polyphemos* (om cu multe glasuri) și locuiesc în Sicilia. După mithurile mai târzie sînt calfele lui *Hephestos*, la Romani *Vulcanus*, (deul focului) și lăcuiesc în mijlocul *Aetnei*, a muntelui vomitor de foc. Cu un cuvânt Ciclopîi sînt personificațiunile munților vomitori de foc, și fiindcă un astfel de munte are crateru séu gură, pe carea iese focul, Ciclopîi s'au închipuit cu un ochiu în frunte. În realitate ciclopul e muntele și ochiul e craterul lui.

Numele *kyklops* de regulă s'a dedus din grecul *kyklos*, rotund de formă cerc, inel, ciclu; și din *ὄψ* (*ops*) ochiu, față, decî s'a esplicat de om: cu ochiu rotund; nici îndoelă, că după limba grecă comună, acésta etimologie e bună, și pentru acésta ciclopul *Polyphemus* se închipuesce cu un ochiu în frunte, dar după adevăr nu e așa. *Kyk* (*cyc*) purcede din *caec*, *cauc* și însemnă munte, *lo* e = *la*, loc, séu e *al* = nalt cum am arătat la cuvintele *kyklas* (ciclade) insulele de stencă; eară *ops* nu e grecul *ops* = ochiu, ci *op* e = *pa*, *va*, *fa*, *ba*, ce însemnă prejur și e strămutat în *op*, *s* din capet remășiță din *os* = *as*, *is*, *es* și însemnă om; decî *kyklops*, om din prejur de munte nalt, séu de loc de munte.⁴⁾

³⁾ L. Preller *Röm. Myth.* p. 648. vermag ich die Fabel von dem *Riesen*, der die Rinder des *Hercules* stiehlt, in Rom, doch nicht für so alt zu halten. Preller arată în acésta pertractare, învingerea cultului vechiu din Roma prin *Hercules*, *Evander*, *Aeneas* etc.

⁴⁾ *Dryops* e un om din poporul *Dryopiloru* (*Dryopes*), un trunchiu de popor, carele a locuit la muntele *Oeta*, mai târziu în *Peloponnes* (*Morea* din *Grecia*). *Dry* însemnă arbore, pădure; de aci *Dryadele*, nimfele de arbori, de păduri; *ops* în *Dryops* e *op* = *pa* prejur, *s* om, și astfel *Driops*

După forma *kyklops*, e mai de aproape numele *Ciclova* (*ov = op*), satul în Carasă lângă Oravița, și aproape în pădure și în delu cu stênci, e mănăstirea *Ciclova*. *Gigas* grec. înseamnă urieșu; *gig* purcede din *cac = kyk* străformatu în *gig*, și înseamnă; *a*) munte, *b*) naltu; *as* (= *es, is, os, us, ys*) omu, deci *gigas* = omu de munte, seu omu naltu, mare.

Înșuși numele *Urieșu* înseamnă asemenea ori omu de munte, ori omu mare, naltu.⁵⁾

b) Omulū, carele după etate e mai mare. *Kokyai* grec. moși, strămoși, protopărinți, deci cei mai bătrâni decâtu noi. *Chocho* (*Ciocio*) span. omu bătrân. Românii din Banatu dicu *Ciacia* cătră unul, carele e mai bătrân, fiă unchiu, fiă străinu, dar mai bătrân.

c) Omulū, carele după demnitate e mai mare.

Domnu, domnitoru, căpetenia, atare diregătoru.

Chah în Persia e regele domnitoru, domnul celu mai mare. În vechime la Persi, Avari și la alte popore, domnitorulu și povătuitorulu de oste s'a chiebatu: *Καγανος* scrisu grecesce, *chaganus* scrisu latinesce, *Caganu*; *Kag, chag, cag* = *cac* = mare, naltu, și *an* = omu. *Chakan* la Turci, Tatarii principe, titlulu principiloru de origine turco-mongolică. *Chachan* cândva titlulu rabiniloru la Evreii: de aci ađi *Chachan-Bașa* căpetenia bisericească a Evreiloru (*Jidoviloru*) din Turcia, și are în statu rangulu ca de unu mitropolitu.

Cacique (la *Bouillet*) nume seu titlu, cu care mai multe popore din America numescu căpetenia loru. *Caciczgo* la spaniolii demnitatea unui *cacique* în America. *Chachican* span. servitorulu seu îngrijitorulu celu mai mare intr'o economiă (bine), adecă unu spanu la unu domnu de pământu ori la statu.

nu înseamnă omu cu ochiulu de lemnu, ci omu din prejură, din locu de pădure, deci codrianu, pădurianu. Când Helenii au cuprinsu Grecia, aci au aflatu poporele: *Abanți, Cauconi, Dryopi* și *Lelegi*; și *Driopi* au fostu strimtorăți de *Dori*. *Dryokolaps* gr. e o pasere ciocnitore de arbori, *ὕδρως* (*hydrops*), unu morbū de apă; *Kekropia* cetatea din *Athena*, *Kekrops*, fundatorulu ei, — tote aceste și altele arată că aci nu pôte fi vorba de *ops*, ochiu, față.

⁵⁾ *Ar* înseamnă, munte, de aci *Aria* o țeră muntosă în Asia vechia, = munteniă, țară de munte. Acestu *ar* trece în *er, iv, or, ur* cu înțelesu de munte și apoi de mare, naltu. *Oriás* la ung. urieșu la noi, din *ur*, munte, naltu. și *ias, iēs* = omu, *ορος* grec. delu, oreios și *orenios* adj. de delu, ținătoru de delu. În altă formă: *Orion*, unde *on* e = *an* omu, deci în locu de: *as ias*. *Orion* e constelațiune pe ceru, are și numele *Orius* și se numesce urieșulu cerulu. *Oreades* gr. nimfele de deluri. *L. Preller* *Griech. Myth.* I. 350—354. *Riese* nemț. urieșu, din *rad, rat, ras*, și diftongitu; *ries*, munte, ori naltu, mare, și e = omu.

Cocobasilii erau nesce demnitarî regesci cari au statû în fruntea ostilorû. *) *Coco* aci apare ca adjectivû.

Coconû la români, în România e titlû și cătră boierî bătrâni și cătră diregători mai mari seû mai mici, dincôce de Carpați coconû se dice în locû de domnișorû și *cocônă* orî *coconiță*, în locû de domnișoră. Coconû e formă ca: Caganû. *Ciocoii* în usû numai în România, cătră boierî în genere, cătră diregători, dar s'a lățitû și preste alții. Ciocoiû, pôte că a avutû forma: coconiu, orî cocoliu. *Cochi-vechî*, după documentulû lui Hurû e unû titlu de diregătorû naltû. Acela, carele a fostû de trei orî alesû de consulû prefectû, campodux, căpitanû mare seû vornicû, se numia Cochiu-Vechiu. În *vechiu* se pare a fi conceptulû de: senatorû, eară în *Cochiu* e: *cac* = mare, naltû, lat. grandis, fr. grande.

d) *Cac însemnă a sări, a salta*. Ciaccona la Italiani, Cachucha la Spaniolî, unû danțû, ce unulû singurû 'lû jôcă, 'lû sare; Chacona, la spaniolî unû danțû naționalû. Danțû (tan-țû) din *dan*, ce asemenea însemnă între altele, munte, naltû, *a te rădica*; saltû din *salio* sărû; deci acțiunea de a sări, salta, dănțui, în carea omulû se rădică, se înaltă.

e) *Cac însemnă micû, puținû etc.*

Cac are și înțelesû contrarû conceptelorû de sub a) b) c).

Cacula lat. slugă, unû servitorû de catane. Sir e titlû înaltû; dintr'o rădăcină e și *servus*; micû e dintr'o rădăcină, din carea latinulû: *mag-nus* (mic = mag) mare, naltû.

Cicus lat. sfârmitură, bucățică. Cica ital. așa de puținû, câtû nimica; chica span. micû, — chico congrande, adecă: micû cu mare. Chico span. copilû micû, chicote, persônă de totû tineră. Cichino ital. o bucățică, o țiră, puținû; cigolo și cigulo ital. micû, puținû; cacho span. unû dărâbelû, deosebî din fructe tăiate; Cucciolo it. micû. Aci putemû înșira; Kicsi ung. (chici) micû; csekély ung. (cœ-el) puținû. Cocolone ital. a se pituli, a se face micû: a se *guguli* rom. totû aceea; nemț. niederhocken. Totû deodată aci se pôte înșira și greculû; kakos (cacos) răû, slabû, κακος la Ionî.

C) *Cac însemnă capû și ce e pe capû, și totû ce pe trupû e mai rădicatû.*

*) Cynamus lib. IV. c. 24. Denique Toronum ac Tigranem ac Chrisaphium virum Cilicenum et quos *Cocobasileos* vocant, qui militaribus copiis et ipsi praeerunt. Basileos gr. însemnă rege, craiû; *bas* = *bad, bat*; cu tôte înțelesurile înșirate aci pentru rădăcina *cac*, — deci *bas* domnû, *il* = mare, *eos* (ca mai susû *ias*) omû; de aci la noi: Vasilie. Acêsta e rădăcina pentru: vas-al, bașă, pașă etc. *b* = *f, p, v*.

a) *La omă*. Capul e ce stă mai sus la omă. Ce însemnă munte însemna și capul, și ce însemnă capul însemnă și domnul etc. cum vedurăm mai sus. *Cac* însemnă capul, de aci cocca ital. creștetul; cocote și cogote span. cefă (cef = cap, din ce a a trecut în *e* și *p* în *f*, — chef fr. Kephalos grec. etc). Cocuzzo ital. și diminutivul: cucuzzolo ital. creștetul (din creștă, unde *cre* e din *car* = cap, asemenea: creri etc.); cucotă (Dicț. Ac. R.) creștetul; cucuzza ital. capul. Din *cac* = cap, ce trece în *cog*, ca în cogote, e latinul *Cog-ito*. rom. cugetul, ce e o acțiune a capului; din *cac* e rom. *ghicescă*, asemenea o acțiune a capului. Cicur lat. înțeleptul, blândul etc.

Și părul de pe capul 'și are numele din *cac*, capul. Ka'ca în sanscrita, lat. capillus (din cuvântul cap) părul de pe capul; lat. și crinis (din *car* = *cap*); cikura sanscr. kikkinos gr. ciccinus lat. părul încârlogit, cârlonțu; ciocca ital. moțu de părul pe capul; ciocuta ital. tufosul, *chică* rom. Cocota și cogotera span. părul legat în tufă, ce cade pe cefă.

Kuca în sanscr. și c'uc'uka, țită ce e rădăcată pe trupul, kuca și a suge, cioccia ital. csecs ung. (ceci) asemenea țită. Ciocciare ital. a suge. Kukci în sancr. Cioch în hiberna, fole; dar și alte; imflătură pe trupul: coccia ital. imflătură mică, ciccione ital. imflătură de sânge; ka'ca în sanscr. sgaibă (scabies lat. *cab* = cap) bubă; Ka'c'ura sanscr. sgăibosul, bubosul; cicatrix lat. locul, semnul be bubă; Coceyx lat. osul dela nodă, pentru că e eșitul din spinare.

Cocorul rom. imflătură, cacho și gacho span. gâbul din spate, cocoșă rom. imflătură din spate, omul cu cocoșă seă cocosatul; Höcker nemț. cocoșă în spate. Cucuiul rom. o rădăcare, înălțare pe trupul omului, m'a lovitul cu bota în capul, de mi s'a rădăcatul cucuiul; a crescutul buba, de a capetatul cucuiul; chichon span. cucuiul în frunte, ciccione ital. cucuiul. Cucuiul se pôte reduce la o formă: cuculiu ori cucuniu.

b) *La paseră*. Paserile au moțul, creștă pe capul. Ciocărlia lat. alauda, nemțesce Lerche, are moțul pe capul. Coquillade fr. ciocărlia, nemț. e tradusă cu Haubenlerche (ciocărlia cu cefță, Haube asemenea purcede din cap, *c*, în *h*, *p*, în *b*). Ciocărlia la spaniol: cogujada și cugujada, adecă: cocuiată, provedută cu cucuiul. Chauchois fr. Kappentaube (golombul cu căciulă, kap = capul); Chauchevis fr. Haubenlerche (ciocărlia cu cefță) în pays de Caux, în Franca, unde și muierile pentru portul lor de cefță au asemenea nume. În *ciocăr* diu ciocărlia, mai de aprupe stă forma: cocorul, și *lia* din *la*, diminutivul, adecă: micul, sub acestul conceptul cade cuvântul: cocardă.

c) *Cac însemnă acoperemântul de capul și ce se pune pe acoperemântul*.

Din *cac*, rom. căciulă, îmbrăcământu, acoperământu de capu; din forma: *cacala*, *cacula*, unde alu doilea *c* s'a înmouiătu. *Cucula* și *cucullus* lat acoperământu de capu, *cuculle* fr. căciulă de călătoria; *Coqueluche* fr. acoperământu, de capu pentru călugări; *coqueluchon* nemț. Kapuze. *Cogulla* span. Kapuze, *cuculla* și *cugulla* span. în genere acoperământu de capu, căciulă. *Csákó* ung. caciulă pentru soldați, *csuklya* ung. (ciuculia) Kapuze.

Noi avem încă și cuvintele: *Cucă*, acoperământu de capu alu fostiloru domnitoru din Moldavia și Valachia; apoi avem: *cucimă* și *cugimă* (in Dicț. Ac. Rom.) și *cucumă*, o căciulă, acoperământu de capu.

Așadară *cac* = capu. Cumcă îmbrăcământulu de capu se numese dela capu, se dovedese și prin altele. *Cape* fr. capuce fr. *capichon* fr. Kapuze nemț. și *Mönchskappe*; *Kappe* și *Käppchen* nemț. căciuliță; *cappello* it. pălăria, *cappuccio* ital. Kapuze, *chapeau* fr. pălăria, *chapeline* fr. coifulu gavalieriloru vechi. *Coifū* rom. din capu, unde *a* s'a mutatū în *o* și diftongitū, *p* în *f*; *capitā* și *céptā* rom. și precum amū mai arătatū *Haube* nemț. e: caupe. Dar să demonstrămū și cu altă rădăcină. Gal în celtica însemnă capu, de aci *galea* la Latinī, o căciulă pentru ostași; din acestū *gal*, (trecendū *g* în *c* e și *cal*) avemū: *glăbeșū* și *clăveșū*, glăvățină = capățină; avemū: *clopū* pălăria, ung. *kalap*, *g* = *h*, *g* la slavī trece în *h*, de aci: hlava, capu; — și din gal, la noi *glugă*, acoperământu de capu, etc.

Cocarde fr. *cocardă*, o înzestrare de pene și pantlice, ce se pune militarulu pe coifū, ce se pune și pe ceptele muieriloru etc.

Din căciulă avemū verbulu: a se *căciuli* cuiva, adecă; a'și lua căciula înaintea cuiva, a se umili, a se ruga etc. Aci s'arū înșira căciuliă (p. e. de *cépā*) ca o căciulă mică.

(Va urma).

Dr. At. Marienescu.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 87/1891.

Procesū verbalū

alū comitetulu *Asociațiunū transilvane pentru literatura română și cultura poporulu românū*, luatū în ședința dela 18 Martie n. 1891.

Președinte: G. Barițiu. Membrii prezenți: Dr. Il. Pușcariū, vice-preș., I. Hannia, P. Cosma, I. Popescu, I. St. Șuluțu, Z. Boiū, I. G. Popū, Nicolaū Toganū, bibliotecarū.

Secretarū: Dr. I. Crișianū.

Nr. 47. Voindū a satisface însărcinării ce i s'a datū prin concludulū comitetulu din ședința dela 1 Decembrie 1890 Nr. prot.

147, biroulă Asociațiunii prezintă datele, ce și le-a câștigatŭ relativŭ la salarisarea profesorilorŭ dela școlele medii românești din Transilvania și propune (Ex. Nr. 21, 29, 33, și 69 ex 1891) ca comitetulŭ decide:

— În scopulŭ esecutării concluduluiŭ luatŭ în ședința dela 1 Decembrie 1890 sub Nr. prot. 147 alinea 1—3, având în vedere atătŭ datele, din cari se vede modalitatea, după care sântŭ salarisate puterile didactice dela școlele medii românești din Transilvania, câtŭ și împregiurările locale, se decide:

Puterile didactice dela școla civilă de fete cu internatŭ a Asociațiunii transilvane vorŭ primi cu începerea anului școl. 1891/92 următorele emolumente:

1. *Învătătorii suplenți:*

a) salarŭ 600 fl. b) banŭ de quartirŭ 100 fl.

2. *Învătătorele suplente:*

a) salarŭ 300 fl. b) întręga întreținere în internatŭ.

3. *Învătătorii ordinari provisorii:*

a) salarŭ 700 fl. b) banŭ de quartirŭ 150 fl.

4. *Învătătorii ordinari definitivi:*

a) salarŭ 900 fl. b) banŭ de quartirŭ 200 fl. c) cuincuenalii în numărŭ de 5 de câte 100 fl.

5. *Directorulŭ*, fiindŭ unul dintre învățătorii, primesce ca adausŭ la salarŭ 300 fl.

6. *Învătătorele ordinare provisoare:*

a) salarŭ 400 fl. b) întręga întreținere în internatŭ.

7. *Învătătorele ordinare definitive:*

a) salarŭ 600 fl. b) întręga întreținere în internatŭ. c) cuincuenalii ca învățătorii.

8. *Directora internatuluiŭ:*

a) salarŭ 700 fl. b) întreținerea în internatŭ c) cuincuenalii ca învățătorii.

9. Catehețiiŭ celorŭ două confesiuni gr. or. și gr. cath. primescŭ o remunerațiune anuală de câte 100 fl.

10. Mediculŭ institutuluiŭ primesce o remunerațiune anuală de 100 fl.

Nr. 48. Directorulŭ despărțemântuluiŭ nouŭ înființatŭ XXV (M. Ludoșŭ) alŭ Asociațiunii transilvane, domnulŭ Nicolaŭ Solomonŭ, prin hărta dto 24 Februarie a. c. Nr. 1 subșterne spre reușuire protocolulŭ adunării generale constituante, ținută în M. Ludoșŭ la 24 Faurŭ a. c., apoi protocolulŭ de același datŭ alŭ subcomitetuluiŭ, precum și suma de 63 fl. v. a. taxe intrate dela membrii.

Din protocolul adunării se vede:

a) că adunarea constituantă a fost convocată, la însărcinarea primită din partea acestui comitet, de dl Nicolău Solomon, care a dus și presidiul;

b) că, după-ce s'a constatat prezența membrilor Asociațiunii investiți cu dreptul de a vota, s'a procedat la constituirea subcomitetului, aleși fiind:

1. director: dl Nicolău Solomon; 2. membri în subcomitet: d-nii Ioan Boieriu, Vasile Moga, Romul Orbenu, Ioan Albonu, Ioan Catona și Georgiu Florianu.

c) s'a decis, ca timpul de activitate al despărțământului XXV (M. Ludoșu) să se compute dela datul adunării constituante, ear taxele solvite de noi membri să fiă compute pe anul curent 1891;

d) că adunarea generală proximă să se țină în M. Ludoșu, rămânendu ca subcomitetul să fixeze timpul ținerii.

Din protocolul subcomitetului se vede:

a) că constituindu-se subcomitetul s'a ales: cassar dl Ioan Boieriu, controlor dl Romul Orbenu și actuar dl Georgiu Florianu.

b) că s'a însinuat 18 membri noi declarându a solvi taxa prescrisă în sensul normativului dto 31 Decembrie 1884;

c) că dela membrii ajutători a intrat suma de 9 fl., care se reține pentru trebuințele despărțământului;

d) că cassarul a primit însărcinarea a încasa taxele restante de pela membri;

e) că s'a decis, ca acest comitet să fiă rugat a transpune direcțiunii despărțământului lista membrilor vechi din comunele aparținătoare acestui despărțământ. (Exh. Nr. 65/1891).

— Se adeveresce primirea sumei de 63 fl., care s'a transpus la cassa Asociațiunii spre contare în regulă cu aceea, că membrii de noi înscriși vor primi diploma obicnuită îndată ce vor fi obținut aprobarea proximei adunări generale a Asociațiunii, căreia vor fi supuși, în conformitate cu statutele, și vor fi solvit taxele prescrise de membru și pentru diplomă.

Constituirea noului despărțământ precum și întreg cuprinsul protocoalelor subșternute se iau cu aprobare la cunoscință, mulțumindu-se dlui Nicolău Solomon pentru-că n'a pregetat a se pune în serviciul causei Asociațiunii și a conduce lucrările pregătitoare pentru constituire.

Cereri relativ la comunicarea consemnării membrilor vechi din comunele aparținătoare despărțământului XXV se va satisface.

Nr. 49. Cassarul Asociațiunii raportază, că afară de suma de 45 fl. cuprinsă la Nr. 46 al protocolului dela 20 Fauru a. c. au mai intrat în favorul fondului „întru amintirea reposaților“

totu în locul unei cununii pe sicriul r eposatului membru alu comitetului Elia M acellariu:

1. dela „Munt ena“, societate de creditu  i păstrare din Ofenbaia 10 fl.; 2. dl  Dr. Avramu Tincu in Or estie 15 fl.; 3. dela „Furnica“, cassă de economii in Făgărașu, 20 fl.; 4. dela „Silvania“ institutu de creditu  i economii in  imleu 20 fl.; 5. dela func ionarii institutului de creditu  i economii „Albina“ in Sibiu 15 fl.  i 6. dela dl  I. Liu u in Caransebe u 2 fl.; suma totală 127 fl.

— Se cuit z  cu mul umit  sumele arătate, cari s'au transpusu la fondulu pentru care au fostu destinate.

Nr. 50. Direc iunea despărțământului I. (Bra ovu) alu Asociațiunii transilvane, prin hârtia dto 15/27 Fauru a. c. Nr. 112, sub terne spre revisuire protocolulu subcomitetului dto 27 Decembre 1890, raportulu subcomitetului c tr  adunarea generală a despărțământului, protocolulu adunării generale din 30 Decembre 1890,  fnut  in Turche u, precum  i suma de 180 fl. taxe dela membri  i in fine suma de 282 fl. lei noi = 128 fl. 02 cr., testa iunea decedatului comerciantu C. I. Popazu; suma totală 308.02 fl. v. a. Din protocolulu subcomitetului se vede:

a) c  s'au luat măsurile de lipsă pentru in in area agenturilor in comunele apar in toare despărțământului I (Bra ovu);

b) starea cassei la incheierea anului 1890 a fostu:

1. in r ri 233.67 fl. 2. e iri 165.50 fl. rem n ndu pe s ma despărțământului unu sald  de 58.17 fl.

c) s'a stabilitu raportulu generalu alu subcomitetului c tr  adunarea generală a despărțământului.

Din protocolulu adunării generale se vede:

a) că, esamin ndu-se socotelile anului 1890, s'au aflatu in ordine  i cassarulu s'a datu absolutorulu;

b) că s'au in risu: 1. 1 membru pe via a; 2. 6 membri ordinari cu taxe anuale;  i 3, 25 membri ajutători;

c) că, pe basa raportului generalu, subcomitetulu a fostu dispensat  a urmări  i mai departe in in area unei  cole de  esutu in S cele;

d) că la premiile de c te 10 fl. pentru două diserta iuni destinate a se ceti in adunarea generală a despărțământului nu s'a ivitu nici unu concurentu;

e) că se va in in a treptată in fie-care comun  apar in toare despărțământului c te o bibliotecă populară, f c ndu-se inceputulu cu comuna Turche u, pentru a cărei bibliotecă subcomitetulu a procurată 44 bro uri  i opuri  i a abonat  pe $\frac{1}{2}$ anu num rulu de Duminecă alu  iarului „Gazeta Transilvaniei“; pentru bibliotecă comunei Turche u au mai in ursu dela d-nii Ioanu Russu 10 fl.; Stefanu Arg sel  5 fl.;  i Nicolau Bazarea 5 fl.

f) retragerea din subcomitetu a d-lui B. Baiulescu se ia spre  tiin a, mul amindu-se numitului domnu pentru serviciile aduse p n 

acum Asociațiunii; în locul devenit vacant se alege dl Valeriu Bologa;

g) se prelininează suma de 20 fl. spese de drum pentru doi delegați, cari vor avea să reprezente despărțământul la proxima adunare generală a Asociațiunii, pentru casul când nu se vor afla membri din despărțământ, cari să primescă a merge pe spe-sele proprii la numita adunare;

h) fixarea budgetului se încrede subcomitetului;

i) se constituie agentura din Turcheșu, alegându-se de membri ai ei d-nii: N. Soiū, A. Bârsenū, I. Oncioiū, R. M. Odorū și St. Argăsela.

k) dl A. Vlaicu a cetit lucrarea intitulată „Cum s'arū pute desvolta industria de casă la românii din Săcele“, și autorul a fost rugat să transpună lucrarea spre a fi publicată în organul Asociațiunii;

l) proxima adunare generală a despărțământului se va ținea în Dêrste;

m) s'a vizitată esposițiunea de manufacturi lucrate de femeile române din Săcele, întocmită de inteligența din Turcheșu din incidentul adunării generale, cu care ocaziune s'au distribuit 3 premii de câte 5 fl. prin un juriu compus din d-omnele L. Bologa, V. Vlaicu și C. Bârsenū și din d-nii A. Vlaicu și N. Bazarea. (Exh. Nr. 70/1891).

— Se adeverece primirea sumei de 308 fl. 02 cr. care s'a transpus la cassa Asociațiunii spre contare în regulă. Cuprinsul protocoalelor subșternute servesce spre plăcută știință.

Nr. 51. Dl Demetriu Coltofenu, protopop, prin hârtia dto Brețcu 28 Faurū a. c. arată, că împregiurările locale l'au împedat de a satisface însărcinării primite prin hârtia acestui comitetu dto 24 Septembrie 1890 Nr. 245 și că s'a vedut necesitată a amena constituirea noului despărțământ XXXIII (a Treiscaunelor) până pe săptămâna primă după sêrbătorile Paștilorū. (Ex. Nr. 72/1891).

— Spre știință.

Nr. 52. D-l Paveļu Roșca, protopop, prin hârtia dto Fūzeș-Sânpetru 5 Martie a. c. arată, că a întreprins pașii de lipsă pentru constituirea despărțământului XIX (alū Gârbăului) conform însărcinării ce 'i-sa datū din partea acestui comitetu prin hârtia dto 24 Septembrie 1890 Nr. 245, dar că încercările au fost zadarnice din cauza vitregelor împregiurări locale. (Ex. Nr. 76/1891).

— Biroul Asociațiunii primesce însărcinarea a face și alte încercări pentru constituirea noului despărțământ XIX (Gârbău) alū Asociațiunii transilvane.

Nr. 53. Aurelū Popū, sodalū-cismarū în Dejū, fostu stipendiat al Asociațiunii, cerendū a'i-se remite contractul încheiat cu măestrul, se rogă să 'i-se dee un ajutorū ore-carele spre a'și

puté cumpăra nesce vestminte acomodate cu starea sa de sodală. (Exh. Nr. 78/1891).

— Contractul cerut se retrimite cu aceea, că nedispunând Asociațiunea de mijloce cu asemenea menițiune, rugării pentru ajutor nu se pôte satisface.

Nr. 54. Aă întratū la comitetū taxe dela membrii: Virgilū Onițū în Brașovū 5 fl. pro 1891; A. Cristea în Orăștie, Demetriu Cutenū în Săcădate câte 5 fl. pro 1891; Teofilū Popū în Hădărău, Alexandru Precupū în Șieusa, Vasile Vlassa în M. Zaū, Michailū C. Vlassa în Săcalū, Ioanū Bosdocū în Cicudū, Teofilū Moldovanū în Cicudū, Ioanū Rusu în Velchierū, Ioanū Catona în Dateșū, Basiliu Moga în Chimitelnicū, Alexandru Macarie în Zaū, Basiliu Anghelū în Dateșū, Ioanū Ignatū în Ludoșū, Ioanū Comanū în Căpușū, Teodorū Harșianū în Chimitelnicū, Valeriu Catona în Dateșū, Nicolău Cucuiū în Bogata, Iuliu Deacū în Tăurenī, Georgiu I. Negruțū în Lechința câte 1 fl. pro 1891 (taxă de înscriere), Basiliu Moga 5 fl. pro 1891; Basiliu Turcu, Alexandru Voda, Georgiu Florianū și Romulū Orbénū câte 5 fl. pro 1890; Nicolău Solomonū 10 fl. pro 1890/91; Ioanū Boeriu 5 fl. pro 1890, Alexandru Precupū 5 fl. pro 1891; N. I. Ciurcu, I. Aronū, I. Lengerū A. Lupanū, Iord. Munténū, P. Nemeșū, D. Stănescu, M. Stănescu St. Stinghe, P. Zănescu, Alexe Verzea, Toma Frateșū, R. M. Odorū, N. Băzărea, St. Argăsélă și I. Broju câte 5 fl. pro 1890; N. Bârsénū în Brașovū 100 fl. (taxă de membru pe viață), Ignatie Mircea și Ioanū Dobrénū în Corbī câte 5 fl. pro 1891.

— Spre știință.

Sibiiū, d. u. s.

G. Barițiu m. p.
președinte.

Dr. Ioanū Crișianū m. p.
secretarū II.

Verificarea acestui procesū verbalū se încrede d-lorū:
Ioanū Popescu, P. Cosma, Ioanū G. Popū.

S'a cetitū și verificatū. Sibiiū în 21 Martie n. 1891.

Ioanū Popescu m. p.

Partenie Cosma m. p.

Ioanū G. Popū m. p.

CONSEMNAREA

sumelorū colectate în favorulū sclēi civile de fete a „Asociațiunei transilvane“ prin dlū Partenie Cosma.

Pavelū Fara, econ. în Gușteriță; Mih. Rodénū, econ. în Ocna; Maria Hader, económă în Armeni; Ilie Luca, econ. în Ocna; Ignatie L. econ. în Reghin câte 1 fl.; Lung. I. econ. în Reghinū 1 fl. 50 cr.; G. Roșianū, Nicolău Săbău, economi în Reghinū câte 50 cr.; Davidū Heraclie, G. I. Teodorū, economi în Reghinū; Nicolae Radu, econ. în Budiu; Dan. Rusanū econ. în Balla; P. Seulénū, M. Mehes; Nicula Alexandru, economū în Budurlea; Ilie Tăriță, economū în Chesler câte 1 fl.